

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

УДК 343.322

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-4-15>



Василь БЕРЕЗНЯК

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
vasilybereznyak@gmail.com



Олена ЛУК'ЯНЕНКО

здобувач вищої освіти
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
ellenalukyanyenko@gmail.com

УЧАСТЬ У НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ АБО НЕЗАКОННИХ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАННЯХ: ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті досліджено правову природу та проблематику кваліфікації участі осіб у незаконних збройних або воєнізованих формуваннях у контексті збройної агресії РФ проти України. Досліджено співвідношення норм статті 260 Кримінального кодексу України, що передбачає відповідальність за участь у незаконних воєнізованих або збройних формуваннях, із нововведеною частиною 7 статті 111-1 КК України, яка встановлює кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність у вигляді добровільної участі громадян України в незаконних збройних або воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованих територіях.

На основі аналізу чинного законодавства та актуальної судової практики висвітлюються критерії розмежування зазначених складів кримінальних правопорушень. Автори доводять, що частина 7 статті 111-1 КК України є спеціальною нормою по відношенню до загальної норми ст. 260 КК України, проте її застосування можливе лише за наявності усіх елементів складу злочину: добровільності, участі у формуваннях, створених на тимчасово окупованих територіях, і спеціального суб'єкта – громадянина України.

© В. Березняк, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5690-4736>

© О. Лук'яненко, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-1471-1131>

Також проаналізовано приклади судових рішень, які демонструють труднощі в правозастосуванні, зокрема у випадках продовжуваних злочинів або участі іноземців. Порушено питання необхідності методичного унормування, систематизації практики та законодавчого уточнення дефініцій.

Дослідження має як теоретичне значення для розробки чітких підходів до тлумачення норм кримінального законодавства, так і практичну цінність для правозастосовної діяльності в контексті збройного конфлікту й забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: *збройна агресія, збройне формування, воєнізоване формування, добровільна участь, тимчасово окупована територія, спеціальний суб'єкт, кваліфікація кримінального правопорушення.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Збройна агресія рф проти України, що розпочалася у 2014 році та перейшла у фазу повномасштабного вторгнення у 2022 році, зумовила появу нових форм протиправної поведінки, пов'язаної з участю громадян у діяльності незаконних збройних і воєнізованих формувань, зокрема на тимчасово окупованих територіях. У відповідь на ці виклики український законодавець ухвалив нову кримінально-правову норму – ч. 7 ст. 111-1 Кримінального кодексу (далі – КК) України, яка передбачає кримінальну відповідальність за один із видів колабораційної діяльності.

Водночас наявність уже чинної статті 260 КК України, що передбачає відповідальність за участь у не передбачених законом воєнізованих або збройних формуваннях, створює правову конкуренцію та викликає труднощі в правозастосуванні. Нечіткість окремих законодавчих дефініцій, а також наявність спільних ознак у складі правопорушень за цими статтями створюють умови для неоднозначної кваліфікації дій осіб. Така ситуація потребує глибокого наукового аналізу для забезпечення єдності судової практики, правової визначеності й ефективного притягнення до відповідальності осіб, які беруть участь у незаконних формуваннях в умовах збройного конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематика участі в незаконних збройних або воєнізованих формуваннях відображена в наукових працях низки українських правознавців, зокрема в дослідженнях таких авторів: М. І. Хавронюк, М. О. Акімова, Ю. В. Бауліна, А. А. Вознюка, М. Й. Коржанського та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є з'ясування співвідношення правових норм ст. 260 й ч. 7 ст. 111-1 КК України, визначення критеріїв їх розмежування в контексті участі в незаконних збройних або воєнізованих формуваннях, а також формування узагальнених підходів до правової кваліфікації відповідних діянь.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Збройна агресія проти України, що триває з 2014 року, актуалізувала питання кваліфікації дій осіб, які беруть участь у збройних конфліктах на боці незаконних воєнізованих чи збройних формувань. Проблема ускладнюється відсутністю єдиної судової практики, нечіткістю окремих норм кримінального законодавства та використанню нових форм організації збройних сил супротивника. Відповідно статті 260 КК України, передбачено відповідальність за участь у діяльності не передбачених законами України воєнізованих формувань і не передбачених законом збройних формувань [7, ст. 260]. Однак Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 в Україні з 05:30 24 лютого 2022 року введений воєнний стан строком на 30 діб, який неодноразово продовжувався й діє на теперішній час. Такий особливий режим зумовив запровадження нових положень до кримінального закону. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2108-ІХ доповнено КК України статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» у редакції, яка є чинною на теперішній час. У частині 7 відповідної статті міститься норма,

яка за своїм змістом є схожою на норму ст. 260 КК України: «Добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора» [7, ст. 111-1].

Для розмежування зазначених норм варто надати визначення понять, які характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення. У Примітці до ст. 260 КК України надаються визначення вищевказаних термінів. «Під воєнізованими слід розуміти формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. Під збройними формуваннями слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю» [7, ст. 260]. Як убачається, надані визначення не дають змоги повністю розмежувати поняття й зрозуміти їх сутність, а наявні тільки певні ознаки, які характерні для зазначених формувань.

Варто звернутися до думки науковців для виокремлення більш чітких дефініцій. Як зазначає М. І. Хавронюк, воєнізоване формування – це група з трьох або більше осіб, яка характеризується дисципліною, здійснює бойову, а також стройову або фізичну підготовку. Під збройними формуваннями розуміють групу з трьох або більше осіб, яка характеризується дисципліною, здійснює бойову, а також стройову або фізичну підготовку, незаконно має на озброєнні хоча б один екземпляр придатної для використання вогнепальної, вибухової чи іншої небезпечної зброї або військової техніки [9, с. 289]. Під участю в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях варто розуміти перебування в складі цих формувань. Таке перебування передбачає, що особа прийнята до складу подібного формування за згодою його керівників та організаторів. Учасник незаконних збройних чи воєнізованих формувань самостійно або разом з іншими учасниками вчиняє різноманітні дії в межах виконання функцій таких формувань (наступальні операції, обстріл позицій ЗСУ тощо) [8].

Можемо дійти висновку, що поняття «збройне формування» є ширшим за «воєнізоване формування», адже містить додаткову обов'язкову ознаку – озброєність. У Примітці до ст. 260 КК України зазначено перелік такої зброї: вогнепальна, вибухова чи інша зброю. Формулювання «інша зброя» є доволі дискусійним і невизначеним, адже за таких умов до неї можна зарахувати й холодну, і пневматичну, й артилерійську, і ракетну зброю. Звісно, у діяльності такого формування можуть використовуватися різноманітні знаряддя, але не зрозуміло, навіщо законодавець фактично зараховує до ознаки «озброєність» усі види зброї, водночас окремо зазначає вогнепальну й вибухову. Але обов'язковою ознакою такої зброї є її незаконність і придатність для використання.

Перейдемо до розмежування норм ч. 7 ст. 111-1 і ст. 260 КК України. Обидва положення включають участь у не передбачених законом збройних чи воєнізованих формувань. Однак ч. 7 ст. 111-1 КК України це містять такі обов'язкові ознаки, як місце – формувань, створених на тимчасово окупованій території, добровільність і спеціальний суб'єкт – громадянин України. Якщо тлумачити ці норми, виходячи з положень конкуренції частини й цілого, можна дійти висновку, що діяння за відсутності обов'язкових ознак, які містяться в ч. 7 ст. 111-1 КК України, повинні кваліфікуватися за ст. 260 КК України. Для повного розуміння правил кваліфікації за ч. 7 ст. 111-1 КК України варто звернутися до аналізу судової практики. У вироку Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області добровільність участі в незаконному збройному формуванні, створеному на тимчасово окупованій території, визначена як те, що особа, перебуваючи на тимчасово окупованій території в м. Севастополі АР Крим, добровільно підписала контракт, вступила на військову службу до бригади морської піхоти ЗС РФ і була призначена на посаду стрільця. Після підписання контракту особа отримала військову форму зі знаками розрізнення, особисту вогнепальну стрілецьку зброю – автомат АК-74М, і боєкомплект до нього. Увесь цей період, із 23.08.2023, особа брала участь в утриманні окупованих територій Херсонської

області й АР Крим та оборонних заходах, участь у бойових діях проти військовослужбовців Збройних Сил України [2].

Суб'єктивна сторона зазначеного кримінального правопорушення ще може виражатися в тому, що обвинувачений достовірно знав, що зс рф і незаконне збройне формування, створені на ТОТ, так званої «лнр», своїми спільними й узгодженими діями здійснюють широкомасштабні бойові дії на території України, розумів, що після підписання контракту його подальша служба в незаконному збройному формуванні так званої «лнр», створеному на ТОТ, передбачатиме участь у таких бойових діях. Така обізнаність особи впливає зі здійснення рф і так званою «лнр» спільних бойових дій проти України, оголошення загальної мобілізації на території самопроголошеної республіки, широко висвітлювалася в засобах масової інформації та на відкритих інтернет-ресурсах [4].

Щодо участі особи саме у воєнізованих формувань Суд доходить висновку, що на практиці таким формуванням може виступати служба з надзвичайних ситуацій (утворена відповідно за розпорядженням представника держави-агресора на тимчасово окупованій території). Вироком Індустріального районного суду м. Дніпра визнано винуватим особу, яка, перебуваючи на тимчасово окупованій території м. Лиману Краматорського району Донецької області та яка була обізнана про факт ведення рф агресивної війни проти України, добровільно надала згоду невстановленим представникам держави-агресора й представникам незаконних воєнізованих формувань «днр» на добровільну участь у незаконному воєнізованому формуванні, створеному на тимчасово окупованій території, шляхом зайняття посади в самопроголошеному, незаконному й підконтрольному окупаційній адміністрації рф і мчс днр воєнізованому формуванні «Государственное бюджетное учреждение «Пожарно-спасательный отряд г. Красный Лиман». Продовжуючи реалізовувати свій злочинний умисел, обійняла посаду «пожарного-спасателя» з присвоєнням спеціального звання «рядової служби гражданской защиты» [3].

Проаналізувавши судову практику, можна дійти висновку, що кваліфікація дій відповідно до ст. 260 КК України відбувалася здебільшого під час збройної агресії рф із 2014 по 2022 роки. Така участь виражалася в здійсненні контрольно-пропускного режиму й патрулюванні на блокпосту, незаконному огляді автотранспорту й перевірці документів у водіїв і пасажирів, патрулюванні території виконкомом та виявленні проукраїнські налаштованих громадян і таких, котрі не підтримують режим самопроголошеної республіки «днр» [1].

Але існують випадки, коли участь у таких воєнізованих чи збройних формуваннях уже після повномасштабного вторгнення кваліфікувалася все одно за ст. 260 КК України. Це пов'язано з тим, що таке кримінальне правопорушення було продовжувальним і розпочато саме з 2014 року. Наприклад, із 2014 року особа була одним з учасників об'єднання, керівник якого став привносити в діяльність створених ним організаційних структур елементи єдиноначальності, підпорядкованості, дисципліни, а також запровадив військову, фізичну та спеціальну (тактичну, медичну, психологічну) підготовку серед своїх співробітників і послідовників. Учасники вказаного незаконного воєнізованого формування мали при наближенні російських військ до м. Одеси забезпечити останнім сприяння в окупації території міста, у тому числі шляхом убивства українських військовослужбовців та інших захисників України, заволодіння належними ним зброєю та боєприпасами, а також подолання спротиву Сил оборони України іншими діями й засобами військового характеру. Воєнізоване формування «Оперативно-бойовий підрозділ» мало організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість і дисципліну, у ньому проводилася військова та фізична підготовка його учасників [5].

Іншим прикладом кваліфікації за ст. 260 КК України є відсутність спеціального суб'єкта, який передбачено в ч. 7 ст. 111-1 КК України (громадянин України). Навіть через наявність ознак добровільності й місця дії, учинені громадянином рф, були кваліфіковані

за ч 2 ст. 260 КК України. Обвинувачений добровільно прибув до військового комісаріату в м. Алчевськ Луганської області, де написав заяву про добровільну мобілізацію на військову службу до лав «лнр». Після цього він у період із 19.02.2022 по 11.09.2022 проходив службу в різних місцях на території Луганської та Донецької областей, виконуючи вказівки й накази командирів з числа військовослужбовців зс рф та осіб з числа учасників незаконного збройного формування «нм лнр» [6].

Окремого розгляду потребує думка секретаря Третьої судової палати Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду Германа Анісімова: «Стаття 260 КК України застосовується лише в тому разі, коли йдеться не про воєнний стан чи збройний конфлікт» [10]. Варто зазначити, що в ч. 7 ст. 111-1 КК України не міститься прямої вказівки на застосування зазначеної норми саме під час дії воєнного стану чи збройного конфлікту. Також за таких умов участь іноземця в не передбачених законами України воєнізованих чи збройних формуваннях в умовах воєнного стану чи збройного конфлікту не охоплюється ні обсягом ч. 7 ст. 111-1 КК України, ні ст. 260 КК України. Тому вважаємо за необхідне доповнити норму ст. 260 КК України додатковою особливо кваліфікуючою ознакою «в умовах воєнного стану чи збройного конфлікту».

Як бачимо, через запровадження нової норми існує певна конкуренція, однак судова практика надає перевагу при кваліфікації діянь із 2022 року більш новій нормі – ч. 7 ст. 111-1 КК України, окрім певних випадків:

- 1) наявності продовжувального кримінального правопорушення;
- 2) відсутності в складі кримінального правопорушення обов'язкових ознак, які притаманні ч. 7 ст. 111-1 КК України (добровільність, певне місце, спеціальний суб'єкт).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідження проблематики участі в не передбачених законом збройних або воєнізованих формуваннях у контексті правозастосування ст. 260 КК України та ч. 7 ст. 111-1 КК України дає змогу дійти низки важливих загальних і конкретних висновків, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

По-перше, збройна агресія рф проти України, що триває з 2014 року, суттєво трансформувала безпековий і правовий ландшафт держави. У відповідь на нові виклики законодавець створив і запровадив низку нових норм кримінального законодавства, спрямованих на належне реагування на факти сприяння агресору з боку громадян України. Однією з таких норм стала ч. 7 ст. 111-1 КК України, яка, з одного боку, перетинається з положеннями ст. 260 КК України, а з іншого – істотно розширює та конкретизує підхід до кваліфікації участі в незаконних збройних і воєнізованих формуваннях в умовах збройного конфлікту.

По-друге, між ч. 7 ст. 111-1 КК України та ст. 260 КК України існує правова конкуренція, яка зумовлена як схожістю об'єктивної сторони складів кримінальних правопорушень, так і відсутністю належного розмежування в чинному законодавстві. Водночас аналіз диспозицій зазначених норм дає змогу встановити, що ч. 7 ст. 111-1 є спеціальною нормою, яка застосовується на тимчасово окупованих територіях, за наявності ознак добровільності, спеціального суб'єкта – громадянина України.

По-третє, аналіз судової практики свідчить про поступове формування сталих підходів до кваліфікації участі в незаконних формуваннях. Зокрема, у рішеннях судів звертається увага на такі ключові аспекти:

- 1) характер дій особи в складі формування (виконання наказів, збройної агресії);
- 2) форма вини – умисна (здебільшого прямиї умисел);
- 3) обізнаність особи про факт окупації та участь у бойових діях проти ЗСУ;
- 4) добровільність вступу (підписання контракту, звернення до військкоматів, отримання зброї, обмундирування тощо).

Таким чином, резюмуючи вищевикладене, можна констатувати, що ст. 260 КК України є загальною нормою, яка застосовується в усіх випадках, де немає обтяжуючих ознак колабораціонізму.

Частина 7 ст. 111-1 КК України має вузьку спеціалізацію, передбачає суворішу санкцію та повинна застосовуватися лише у випадках, коли всі обов'язкові елементи її складу доведені.

Також задля кримінально-правової кваліфікації якомога більше діянь, учинення яких у сучасних умовах є особливо небезпечними, пропонуємо викласти ч. ч. 6 і 7 ст. 260 КК України в такій редакції:

«6. Діяння, передбачене частиною 1-4 цієї статті, учинене в умовах воєнного стану чи збройного конфлікту, – карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

7. Звільняється від кримінальної відповідальності за цією статтею особа, яка перебувала в складі зазначених у цій статті формувань, за дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно вийшла з такого формування й повідомила про його існування органи державної влади чи органи місцевого самоврядування».

Застосування норм має ґрунтуватися на ретельному аналізі об'єктивних і суб'єктивних ознак, а також ураховувати темпоральні рамки, правовий статус суб'єкта, характер формування, добровільність вступу й інші важливі юридичні факти.

Список використаних джерел

1. Вирок Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області від 08.08.2024 у справі № 175/8119/24 (провадження № 1-кп/175/494/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120883234>.
2. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 07.08.2025 у справі № 344/12676/25 (провадження № 1-кп/344/1170/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129399346>.
3. Вирок Індустріального районного суду м. Дніпро від 03.09.2025 у справі № 202/17773/23 (провадження № 1-кп/202/252/2025). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129920357>.
4. Вирок Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 13.03.2024 у справі № 185/12394/23 (провадження № 1-кп/185/381/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117614918>.
5. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 14.02.2025 у справі № 522/2273/25 (провадження № 1-кп/522/1603/25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125162226>.
6. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 26.01.2023 у справі № 759/99/23 (провадження № 1-кп/759/672/23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108825261>.
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Письменський Є. О. Колабораційна діяльність у воєнній сфері: тлумачення ч. 7 ст. 111-1 КК України в частині визначення об'єктивних ознак складу кримінального правопорушення. Актуальні проблеми кримінального права : матеріали XV Всеукр. наук.-теоретич. конф. (м. Київ, 28 листоп. 2024 р.), присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка. Київ : НАВС, 2024. С. 209–213.
9. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ : Істина. 2004. 504 с.
10. Як розмежувати колабораційну діяльність і суміжні склади кримінальних правопорушень. Злочини проти основ національної безпеки України : вебінар для суддів і помічників суддів місцевих загальних та апеляційних судів. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1299973/>.

References

1. Vyrok Dnipropetrovskoho rayonnoho sudu Dnipropetrovskoyi oblasti vid 08.08.2024 u spravi № 175/8119/24 [Verdict of the Dnipropetrovsk District Court of Dnipropetrovsk Region dated 08.08.2024 in case No. 175/8119/24]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120883234>. [in Ukr.].
2. Vyrok Ivano-Frankivskoho miskoho sudu Ivano-Frankivskoyi oblasti vid 07.08.2025 u spravi № 344/12676/25 [Verdict of the Ivano-Frankivsk City Court of Ivano-Frankivsk Region dated 07.08.2025 in case No. 344/12676/25]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129399346>. [in Ukr.].

3. Vyrok Industrialnoho rayonnoho sudu m. Dnipro vid 03.09.2025 u spravi № 202/17773/23 [Verdict of the Industrial District Court of Dnipro dated 03.09.2025 in case No. 202/17773/23]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129920357>. [in Ukr.].

4. Vyrok Pavlohradskoho miskraionnoho sudu Dnipropetrovskoyi oblasti vid 13.03.2024 u spravi № 185/12394/23 [Verdict of the Pavlohrad City District Court of Dnipropetrovsk Region dated 03/13/2024 in case No. 185/12394/23]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117614918>. [in Ukr.].

5. Vyrok Prymorskoho rayonnoho sudu m. Odesy vid 14.02.2025 u spravi № 522/2273/25. . [Verdict of the Primorsky District Court of Odessa dated 02/14/2025 in case No. 522/2273/25]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125162226>. [in Ukr.].

6. Vyrok Svyatoshynskoho rayonnoho sudu m. Kyneva vid 26.01.2023 u spravi № 759/99/23. [Verdict of the Svyatoshynskiy District Court of Kyiv dated 01/26/2023 in case No. 759/99/23]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108825261>. [in Ukrainian].

7. Kryminalnyy Kodeks Ukrainy vid 05.04.2001. (date of access: 12.10.2025). [Criminal Code of Ukraine of April 5 2001]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

8. Pysmensky, Ye. O. (2024) Kolaboratsiyna diyalnist u voyenniy sferi: tлумachennya ch. 7 st. 111-1 KK Ukrainy v chastyni vyznachennia obiektyvnykh oznak skladu kryminalnoho pravoporushennya [Collaborative activities in the military sphere: Interpretation of Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine in terms of determining the objective signs of the composition of a criminal offense]. *Aktual'ni problemy kryminal'noho prava* : materialy XV Vseukr. nauk.-teoretych. konf. (m. Kyiv, 28 lystop. 2024 r.), prysvyach. pam'yati prof. P. P. Mykhaylenka. Kyiv : NAVS, pp. 209–213. [in Ukr.].

2. Khavroniuk, M. I. (2004) Dovidnyk z Osoblyvoi chastyny Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Handbook of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine]. Kyiv : Istyna, 504 p. [in Ukr.].

10. Yak rozmezhevuvaty kolaboratsiynu diyalnist i sumizhni sklady kryminalnykh pravoporushen. [How to distinguish between collaborative activities and related criminal offenses]. Webinar for judges and assistant judges of local general and appellate courts “Crimes against the foundations of national security of Ukraine. Retrieved from: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1299973/> [in Ukr.].

ABSTRACT

Vasyl Bereznyak, Olena Lukyanenko. Participation in unlawful or illegal military or armed formations: qualification issues

The article examines the legal nature and issues of qualification of participation of persons in illegal armed or paramilitary formations in the context of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The correlation of the norms of Article 260 of the Criminal Code of Ukraine, which provides for liability for participation in illegal paramilitary or armed formations, with the newly introduced Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine, which establishes criminal liability for collaboration activities in the form of voluntary participation of citizens of Ukraine in illegal armed or paramilitary formations created in temporarily occupied territories, is investigated.

Based on the analysis of current legislation and current judicial practice, the criteria for distinguishing the specified components of criminal offenses are highlighted. Authors prove that Part 7 of Article 111-1 of the Criminal Code of Ukraine is a special norm in relation to the general norm of Art. 260 of the Criminal Code of Ukraine, however, its application is possible only if all elements of the crime are present: voluntariness, participation in formations created in temporarily occupied territories, and a special subject – a citizen of Ukraine.

Also analyzed are examples of court decisions that demonstrate difficulties in law enforcement, in particular in cases of continuing crimes or participation of foreigners. The issue of the need for methodological standardization, systematization of practice and legislative clarification of definitions is raised.

The study has both theoretical significance for the development of clear approaches to the interpretation of criminal legislation, and practical value for law enforcement activities in the context of armed conflict and ensuring national security.

Key words: *armed aggression, armed formation, paramilitary formation, voluntary participation, temporarily occupied territory, special subject, qualification of a criminal offense.*



Надійшла до редакції: 18.10.2025
Прийнято до друку після рецензування: 10.11.2025
Опубліковано: 12.12.2025